

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare
c/o Urban Delestig
Sunnanås 12
827 94 Ljusdal

2005-11-15

Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm
Fax 08-20 64 96

Synpunkter på remiss av promemoria om skyddsjakt enligt 28§ jaktförordningen (1987:905)

Sammanfattning

Det svenska fäbodbruket hotas av den nuvarande rovdjurspolitiken. Fäbodbruket måste ges en starkare ställning i lagstiftningen, också i samband med intressebalanseringen inom ramen för rovdjurspolitiken. En förändring av §28 måste utformas så att den även beaktar fäbodbrukets förutsättningar och situation. Även fäbodbrukarna måste ges motsvarande utökade möjligheter att skydda sina tamdjur om de angrips av rovdjur eller om det finns skälig anledning att befara ett angrepp.

Det svenska fäbodbruket hotas av den nuvarande rovdjurspolitiken.

Fäbodbruket utgör en grundläggande del av den regionala kulturella identiteten i det svenska fäbodområdet och svarar för väsentliga och omistliga kultur-, natur- och miljövärden.

Fäbodbruket berörs följaktligen även av flera av miljömålen.

Fäbodbruket utgör också för många småbruk en väsentlig och oundgänglig del av näringsverksamheten och fäbodbetet är nödvändigt för foderförsörjningen. Fäbodbruket utgör även en påtaglig del av jordbruket i det fjällnära området. Fäbodbruket utgör dessutom en kunskapsresurs och en tillgång för utveckling av kulturturism och småskalig livsmedelsproduktion med möjligheter och betydelse även för den växande turistnäringen.

Uppskattningsvis finns det i storleksordningen mellan 7 000 och 9 000 tamdjur (Nöt, hästar, får och getter) på fritt mulbete i fäbodområdet från Värmland och norrut med tyngdpunkt i Dalarnas, Jämtlands och Gävleborgs län. Fäbodbruket delar också nyttjandet av mulbetesrätten/extensivt betesbruk med frigående djur med ett antal skogs- och fjälljordbruk i övrigt i regionen som fortfarande bedrivs på ett till väsentliga delar traditionellt sätt. Betesdrift i dessa former innebär att stängsling av betesområden inte är realistiskt och praktiskt genomförbart. Än mindre är det möjligt att åstadkomma så k rovdjurssäkra stängsel kring dessa betesområden.

Den nuvarande rovdjursproblematiken innebär en påtaglig och ökande belastning på fäbodbruket och fäbodbrukarna. Med nuvarande utveckling kan det snart nog vara så att traditionsenligt fäbodbruk och extensiv betesdrift omöjliggörs inom allt större områden. Allt fler brukare kan inom överskådlig anse sig nödsakade att upphöra med fäbodbruk och betesdrift.

Många har också redan slutat, och som regel i tysthet. Landsbygden förändras även på detta sätt. Som ett konkret exempel kan nämnas förändringarna i den jämtländska fjällbyn Klövsjö. Under de senaste trettio åren har det traditionsenliga fäbod-, skogs- och fjällbetet med får minskat från då med en omfattning över tusen djur till att idag i praktiken helt ha upphört. Om än även andra faktorer kan ha betydelse i sammanhanget så är en bedömning att det finns en konkret koppling mellan avvecklingen av denna djurhållning och björnstammens tillväxt.

Med grundläggande förändringar i förutsättningarna för djurhållning och levnadssätt sker så successivt förändringar av landsbygdens livsstil och så även av fäbodkulturen.

Enligt vår uppfattning saknas den öppna diskussionen kring sådana konsekvenser av rovdjurspolitiken: Den direkta förändringen av landsbygdens praktiska verksamheter och följdverkningar för kulturformer och markanvändning, människors livsvillkor samt kulturlandskapet och den till kulturlandskapet knutna biologiska mångfalden.

Det finns för övrigt enligt vår uppfattning ett mörkertal vad gäller rovdjurens påverkan på tamdjurhållningen, såväl direkt och indirekt. Därmed ifrågasätter vi även tillförlitligheten i statistiken över rovdjursskador på tamdjur.

Förutom direkta skador i form av rivna djur uppstår även indirekta följdverkningar, såsom störningar, osäkerhet oro och stress hos såväl djur som brukare, produktionsnedsättningar eller -bortfall vilket är lättast att konstatera hos mjölkande djur, förändrade beteenden, ändrade betes- och vandringsmönster, förändrade arbetsförhållanden och merarbete i djurskötsel och kringverksamhet.

Till den komplexa situationen för fåbodbrukarna och fåbodbruket hör även en som vi uppfattar det generellt låg kunskapsnivå om fåbodbruket och dess villkor hos beslutsfattare liksom hos förvaltningsmyndigheterna, oklarheter och en besvärande tröghet i handläggning och genomförande av skyddsjakt för att ta bort problemindivider bland rovdjuren, samt olika synsätt på definitionen av en problemindivid bland rovdjuren.

Tanken på en samexistens mellan fåbodbruk och rovdjur är också relativt ny. Vi är nu härvidlag inne i en utveckling och på väg mot en framtida situation som måste beskrivas som tidigare opörvad. Det levande fåbodbruket får inte drabbas på ett oskäligt sätt, minska ytterligare eller rentav riskera att försvinna som en följd av rovdjurspolitiken.

Fåbodbruket måste ges en starkare ställning i lagstiftningen.

Även vad avser fåbodbruket gäller att vi har att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus. Sett utifrån fåbodbrukets synvinkel finns det enligt vår uppfattning särskilt i rovdjursfrågan en besvärande brist på helhetssyn och fungerande intresseavvägning, något som rimligen måste vara utgångspunkten om det eftersträvas acceptans för en viss inriktning av rovdjurspolitiken.

Rovdjurslagstiftningen syftar i likhet med miljöskyddslagstiftningen till en balansering av dessa intressen gentemot ekonomiska intressen och påverkan av mänsklig verksamhet. Mot denna bakgrund måste påpekas att grundläggande aspekter av fåbodbrukets betydelse för kulturlandskapet, naturvärden och den biologiska mångfalden även det utgör en del av konventionen om biologisk mångfald (CBD) som det formuleras i artikel 8 j. Enligt vår uppfattning finns det också därmed anledning att i lagstiftningen införliva grundläggande och nödvändiga hänsynstaganden också till fåbodbrukets förutsättningar och behov som kulturellt förankrad traditionell verksamhet och kunskapsresurs med betydelse för bevarande och förvaltning av kulturlandskapet och den biologiska mångfalden i naturligt tillstånd.

Så måste rimligen också hänsyn tas utifrån fåbodbrukets betydelse för flera av miljömålen. Fåbodbruket har en ur flera aspekter stor betydelse och svarar som levande kulturarv för bevarandevärden som enligt vår mening motiverar särskilda hänsynstaganden. Fåbodbruket får inte reduceras till en restpost som bara tillåts existera i ett utrymme som eventuellt inget annat intresse gör anspråk på.

Först när en sådan grundläggande hänsyn även till fåbodbruket utformas med en erforderlig status i relevant lagstiftning kan skapas de nödvändiga förutsättningarna för att förvaltningsmyndigheterna på ett bättre sätt också i praktiken ska kunna hantera balanseringen av rovdjurspolitiken gentemot fåbodbruket. Detta handlar då om ett behov av att formulera grundläggande hänsynstaganden till fåbodbruket som sträcker sig utöver vad som kan uppnås med förändringar i jaktlagstiftningen.

Det måste nogsamt följas och utvärderas vilka konsekvenser ett ökande antal rovdjur får också för fåbodbruket. Det behövs djupare kunskap om påverkan på djurhållningen och följder för fåbodverksamheten, betesdriften och kulturlandskapet. Det behövs också mer kunskap om hur konkreta problemsituationer kan förebyggas eller hanteras. Rovdjurspolitikens utformning ställer förvaltningen och dess företrädare inför nya frågor och stora utmaningar.

I nuvarande situation kan vi ur fåbodbrukets synvinkel inte uttrycka annat än en mycket skeptisk inställning till den aktuella utformningen av rovdjurspolitiken. Det är enligt vår mening fortfarande högst oklart i vilken utsträckning det är möjligt att förvalta rovdjur (arter och numerär) just i området för fåbodbruket.

Det ankommer också på ansvariga beslutsfattare och förvaltningsmyndigheterna att samverka med fåbodbruket, att anvisa vägar och resurser för bättre kunskap, utveckling av förvaltningsmodeller och kanske även av bruksformer samt att konstruktivt hantera de konkreta problem och konflikter som kan uppkomma.

Det levande fåbodbruket får inte drabbas på ett oskäligt sätt, minska ytterligare eller rentav riskera att försvinna som en följd av den nuvarande rovdjurspolitiken.

Vi är intresserade av att delta i en fördjupad diskussion och ett fortsatt arbete kring dessa problemställningar och utvecklingsfrågor.

En förändring av §28 måste även beakta fåbodbrukets förutsättningar och situation.

I samband med föreslagna förändringar av §28 kan vi bara konstatera att de nu föreslagna förändringarna i praktiken inte beaktar eller berör fåbodbrukets problemsituation. Det är uppseendeväckande att inte fåbodbrukets situation uppmärksammas och enligt vår uppfattning är det orimligt om inte fåbodbrukare med frigående djur kan medges samma rätt att agera inom ramen för en sådan utformning av möjligheterna för skydds jakt som nu föreslås.

Fåbodbrukarna måste ges motsvarande utökade möjligheter att skydda sina tamdjur om de angrips av rovdjur eller om det finns skäl原因 anledning att befara ett angrepp. Den föreslagna lydelsen bör därför justeras för att utgå från och innefatta även fåbodbrukets förutsättningar med frigående djur.

Senare utvärderingar får visa i vilken grad en sådan lösning kan räcka till för att på tillfredställande sätt möjliggöra rimliga villkor för fortsatt fåbodbruk också i vårt land.

Vi är intresserade av att delta i en fördjupad diskussion kring utformningen av detta.

För Sveriges Fåbodbrukare

Urban Delestig, ordf

Kristian Olofsson, enligt uppdrag